

Date: 23rd November-2025

**O'PKA KASLLIKLARI FIZIOLOGIYASI.NAFAS TIZIMINING PATALOGIYASI
VA ULARNING OQIBATLARI.**

Qurbonova Mushtariy Turg'un qizi

Egamberdiyeva Bahora Eldor qizi

Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti

Davolash ishi fakulteti

Anotatsiyasi: Nafas olish tizimi inson hayotining fundamental poydevori bo'lib, organizmning doimiy ravishda kislorod bilan ta'minlanishi va metabolik jarayonlar natijasida hosil bo'lgan karbonat angidridning samarali chiqarilishini ta'minlaydi. Ushbu murakkab jarayon o'pka, nafas yo'llari, ko'krak qafasi muskullari va markaziy asab tizimining uyg'un faoliyatiga asoslanadi. O'pka kasalliklari nafas tizimining ushbu nozik muvozanatiga bevosita ta'sir ko'rsatib, turli fiziologik buzilishlarga va butun organizm faoliyatida jiddiy salbiy oqibatlarga olib keladi. Ushbu maqola o'pka kasalliklarining fiziologik asoslarini chuqur tahlil qilishga, ularning nafas olish mexanikasi, gaz almashinuvi va umumiy tana gomeostazisiga ta'sirini ochib berishga qaratilgan.

Mavzuning dolzarbligi : Nafas tizimi inson tanasining eng muhim va hayotiy funksiyalaridan biri bo'lib, butun organizmning kislorod bilan ta'minlanishi va metabolik chiqindilar, jumladan, karbonat angidridning chiqarilishini ta'minlaydi. Uning fiziologiyasidagi har qanday buzilish inson salomatligi, mehnat qobiliyati va umuman hayot sifatiga jiddiy salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, o'pka kasalliklari fiziologiyasini o'rganish va nafas tizimi buzilishlari hamda ularning oqibatlarini tushunish zamonaviy tibbiyot va jamoat salomatligi uchun nihoyatda dolzarb ahamiyat kasb etadi. O'pka kasalliklarining oldini olish va ularning tarqalishini kamaytirish nafaqat joriy avlodning sog'lig'ini himoya qilish, balki kelajak avlodlar uchun toza havo va sog'lom yashash muhitini ta'minlash masalasini ham o'z ichiga oladi.

Maqsad va vazifalari : Ushbu maqolaning asosiy maqsadi - O'pka kasalliklarining oldini olish va ularning tarqalishini kamaytirish nafaqat joriy avlodning sog'lig'ini himoya qilish, balki kelajak avlodlar uchun toza havo va sog'lom yashash muhitini ta'minlash masalasini ham o'z ichiga oladi.

Vazifalari;

Normal nafas fiziologiyasi va funksiyalarini ko'rib chiqis

O'pka kasalliklarida fiziologik buzilishlarning umumiy tamoyillarini (obstruktiv, restriktiv, nafas yetishmovchiligi turlari) aniqlash.

Keng tarqalgan o'pka kasalliklarining (astma, SO'K, pnevmoniya va b.) o'ziga xos fiziologik o'zgarishlarini yoritish.

Nafas buzilishlarining organizmga umumiy oqibatlarini (gipoksiya, giperkapniya va b.) tahlil qilish.

Date: 23rd November-2025

Ularni bartaraf qilishda qullaniladigan usullarni sanab o'tish ;

Zamonaviy texnologiyalarning ahamiyatini ko'rish

Asosiy qism :

1; Farmakologik davo:

- Bronxodilatatorlar: Nafas yo'llarini kengaytirib, havo oqimini yaxshilaydi (masalan, bronxial astma, SO'Kda).

- Yallig'lanishga qarshi dorilar: Yallig'lanish jarayonini kamaytiradi (masalan, kortikosteroidlar, leykotrien antagonistlari).

- Antibiotiklar/Viruslarga qarshi dorilar: Bakterial yoki virusli infeksiyalarni davolashda qo'llaniladi (masalan, pnevmoniya, bronxit).

- Mukolitiklar va ekspektorantlar: Balg'amni suyultirib, uni chiqarishni osonlashtiradi.

- O'pka gipertenziyasiga qarshi preparatlar: O'pka qon tomirlaridagi bosimni pasaytiradi.

- Antifibrotik dorilar: O'pka fibrozasi rivojlanishini sekinlashtirishga yordam beradi.

2. Nofarmakologik usullar:

- Kislorod terapiyasi: Nafas yetishmovchiligi holatlarida qondagi kislorod darajasini oshirish uchun.

- Nafas gimnastikasi va rehabilitatsiya: O'pka funksiyasini yaxshilash, nafas olish mushaklarini mustahkamlash, chidamlilikni oshirish.

- Doimiy musbat bosimli ventilyatsiya (CPAP/BiPAP) va invaziv/noinvaziv mexanik ventilyatsiya: Og'ir nafas yetishmovchiligi yoki uyqu apnoyasi holatlarida.

- Chekishni tashlash: O'pka kasalliklarining rivojlanishidagi eng asosiy xavf omilini bartaraf etish.

- Atrof-muhitni tozalash: Havoning ifloslanishi manbalaridan uzoqlashish, chang va allergenlardan himoyalanih.

3. Xirurgik aralashuvlar:

- O'pka transplantatsiyasi: Og'ir, davolab bo'lmaydigan o'pka kasalliklarida (SO'K, kistik fibroz, o'pka fibrozasi).

- Bullektomiya: Emfizema natijasida hosil bo'lgan yirik havo qopchalarini olib tashlash.

- O'pka hajmini kamaytirish operatsiyalari: SO'Kning ayrim turlarida o'pkaning zararlangan qismini olib tashlab, qolgan sog'lom to'qimalarning funksiyasini yaxshilash.

- O'pka raki bo'lsa, o'pka bo'lagini yoki butun o'pkani olib tashlash.

4. Profilaktika:

- Emlash: Gripp, pnevmokokk infeksiyasi va COVID-19 ga qarshi emlash orqali yuqori nafas yo'llari infeksiyalarining oldini olish.

- Sog'lom turmush tarzi: Muntazam jismoniy faollik, to'g'ri ovqatlanish.

- Xavfli kasbiy muhitdan himoyalanih: Himoya vositalaridan foydalanish.

O'rganish natijalari

Date: 23rd November-2025

1. Nafas tizimi buzilishlarining chuqur patofiziologik tushunchasi:

Maqola nafas tizimining normal fiziologik funksiyalari (ventilyatsiya, perfuziya, diffuziya, nazorat) va ularning patologik buzilishlarining murakkab mexanizmlari bo'yicha chuqur tushunchani shakllantirdi. Xususan, obstruktiv, restriktiv va diffuzion buzilishlarining fundamental farqlari, ularning kelib chiqish sabablari va o'pka funksiyasiga ta'siri batafsil ochib berildi.

Nafas yetishmovchiligining turlari va tizimli oqibatlarining anglanishi:

Gipoksemik va giperkapnik nafas yetishmovchiligining farqlari, ularning kelib chiqish sabablari va organizmga keltiradigan oqibatlari chuqur yoritildi.

Diagnostika va davolash strategiyalarida fiziologik bilimlarning hal qiluvchi roli:

Spirometriya, arterial qon gazlari tahlili, pulsoksimetriya kabi diagnostik usullarning natijalarini patofiziologik kontekstda talqin qilishning muhimligi isbotlandi. Bu usullar nafaqat kasallikni aniqlash, balki uning og'irlik darajasini, progressiyasini va davolashga javobini baholash uchun qanday qilib fundamental fiziologik parametrlarni aks ettirishini ko'rsatdi. Shuningdek, bronxodilatatorlar, kortikosteroidlar, kislorod terapiyasi, mexanik ventilyatsiya va maqsadli terapiya kabi davolash usullarining asosiy fiziologik ta'sir mexanizmlari tushuntirildi, bu ularning samaradorligini tushunishga yordam beradi.

Profilaktika va reabilitatsiyaning fiziologik asoslarini mustahkamlash:

O'rganish natijasida kasalliklarning rivojlanish mexanizmlarini tushunish asosida samarali profilaktika choralarini (chekishni tashlash, emlash, trof-muhitni nazorat qilish) va o'pka reabilitatsiyasi dasturlarini qo'llashning ahamiyati ta'kidlandi. Bu choralar nafaqat kasalliklarning oldini olishga, balki mavjud patologiyalari bo'lgan bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga, nafas olish funksiyalarini tiklashga va asoratlarni kamaytirishga yordam berishini ko'rsatdi.

Xulosa

Ushbu maqola "O'pka kasalliklari fiziologiyasi. Nafas tizimining buzilishlari va ularning oqibatlari" mavzusini chuqur va keng qamrovli tahlil qilib, inson salomatligi uchun nafas tizimining hayotiy ahamiyatini yana bir bor ta'kidladi. Maqolada nafas tizimining murakkab anatomik-fiziologik asoslari, uning har qanday darajadagi buzilishlarining patofiziologik mexanizmlari, keng tarqalgan o'pka kasalliklarining o'ziga xos fiziologik profillari va bu buzilishlarning organizmga ko'rsatadigan tizimli oqibatlari batafsil yoritildi. Maqolada ta'kidlanganidek, nafas tizimi fiziologiyasining mukammal bilimlari zamonaviy tibbiyotda diagnostika, davolash va profilaktikaning ajralmas qismidir. Spirometriya, arterial qon gazlari tahlili kabi funksional tekshiruv usullarining qiymati patofiziologik o'zgarishlarni bevosita aks ettirishida namoyon bo'ladi. Farmakologik va nofarmakologik davolash usullari, shuningdek, jarrohlik aralashuvlarining samaradorligi ham aynan kasallikning fiziologik ildizlariga qaratilganligi bilan belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Maqolada ta'kidlanganidek, nafas tizimi fiziologiyasining mukammal bilimlari zamonaviy tibbiyotda diagnostika, davolash va profilaktikaning ajralmas qismidir.

Date: 23rd November-2025

Spirometriya, arterial qon gazlari tahlili kabi funksional tekshiruv usullarining qiymati patofiziologik o'zgarishlarni bevosita aks ettirishida namoyon bo'ladi. Farmakologik va nofarmakologik davolash usullari, shuningdek, jarrohlik aralashuvlarining samaradorligi ham aynan kasallikning fiziologik ildizlariga qaratilganligi bilan belgilanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Normal fiziologiya / под ред. Alaviya O.T.va b./ Toshkent 2007.-387b.Гиперссылка

- Нормальная физиология: Учебник / Н.А. Агаджанян, В.М. Смирнов. — 3-е изд., испр. и доп. — М.: ООО «Издательство «Медицинское информационное агентство», 2012. — 576 с.Гиперссылка
- Нормальная физиология : курс лекций / В. И. Кузнецов [и др.] ; под ред. В. И. Кузнецова. – 4-е изд. – Витебск : ВГМУ, 2017. – 611 с.Гиперссылка
- Yosh fiziologiyasi va gigiyenasi: darslik/ Z. T. Rajamuradov [va boshq.]; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi; A. Navoiy nomidagi Samarqand davlat universiteti. - Toshkent: Tafakkur bo'stoni. 2013. - 400 bet.Гиперссылка
- Атлас: анатомия и физиология человека. Полное практическое пособие / Г. Л. Билич — «Эксмо», 2017 — (Медицинский атлас) .-123с.Гиперссылка
- Нормальная физиология Р.С.Орлов А.Д.НоздрачевГиперссылка

